

DE SCHAKEL

Kwartaaluitgave van de Stichting Genootschap Engelandvaarders

"GIJ ZIJT DE SCHAKEL TUSSEN HEN, DIE THUIS BLEVEN, EN MIJ"

KONINGIN WILHELMINA

STICHTING GENOOTSCHAP ENGELANDVAARDERS

BESCHERMHEER ZIJNE KONINKLIJKE HOOGHEID PRINS BERNHARD DER NEDERLANDEN

Kwartaaluitgave van de Stichting Genootschap Engelandvaarders
Oktober 1999 - 20e Jaargang, nr. 83

BESTUUR:

Ere-Voorzitter

F.Th. Dijkmeester	St. Andriesstraat 61	3811 HT Amersfoort	033 - 472 69 57
-------------------	----------------------	--------------------	-----------------

Voorzitter

R.W. Hemmes	Thorbeckelaan 74	2564 BS Den Haag	Telefoon en fax 070 - 368 35 66
-------------	------------------	------------------	------------------------------------

Secretaris

Mevr. M.E.F. Borel Rinkes	Cees Laseurlaan 279	2597 GG Den Haag	Telefoon en fax 070 - 324 04 47
---------------------------	---------------------	------------------	------------------------------------

Penningmeester

Ch.H. Bartelings	Thomas Jeffersonlaan 58	2285 BB Rijswijk	070 - 394 14 67
------------------	-------------------------	------------------	-----------------

LEDEN:

R.A. Grisnigt	Canadalaan 25	4631 NT Hoogerheide	0164 - 61 34 15
R.M. ten Broek	Burg. de Villeneuve-singel 30	3055 AP Rotterdam	010 - 422 39 14
Fred M. Beukers	Vredehofweg 56	3062 ES Rotterdam	010 - 452 79 29
J.A. Bakker, Evenementencommissie	Zeekant 92g	2586 JB Den Haag	Telefoon en fax 070 - 354 02 45
J. de Mos, Evenementencommissie	Marjorystraat 25	3151 SK Hoek v. Holland	0174 - 38 21 83

REDACTIE

H.J.M. Brinkman	Jacob Mulderweg 26	2597 BS Den Haag	070 - 354 31 73
-----------------	--------------------	------------------	-----------------

Redactiecommissie

H.J.M. Brinkman, Ch.H. Bartelings, F.M. Beukers, Mevr. M.E.F. Borel Rinkes

Stichting Genootschap Engelandvaarders:

Postbank: 35 95 00
Bank : 54.55.46.826
ABN-AMRO bank - Rotterdam

Het volgende nummer verschijnt in januari 2000.
Gaarne hiervoor bestemde copy inzenden vóór 1 december 1999.

ISSN 1382-8207

Tot onze spijt is, op voor het bestuur onbegrijpelijke wijze, op de titelpagina van de vorige Schakel en die van het adresboek, Freddy Beukers niet opgenomen als bestuurslid en staat Charles Bartelings voorbarig in die beide uitgaven vermeld als penningmeester. Freddy had al wel enige tijd geleden aangegeven dat hij zijn taak als penningmeester wilde overdragen en Charles had er geen bezwaar tegen die functie over te nemen, maar dat was nog niet geformaliseerd. Zodat al wel het geval was geweest, had ik daar zeker iets over gezegd in mijn voorwoord.

Nu op 28 juli Charles Bartelings het penningmeesterschap heeft overgenomen van Freddy, past het mij Freddy te danken voor de voortreffelijke wijze waarop hij zijn taak heeft uitgevoerd en voor de gewetensvolle wijze waarop Freddy onze penningen heeft beheerd. Charles heeft zich voorgenomen de penningen ook voortreffelijk te beheren. Wij hebben daar alle vertrouwen in en wensen hem veel succes. Gelukkig blijft Freddy bestuurslid, zodat wij van zijn wijsheid en kennis kunnen blijven profiteren. Wilt u wel in de vorige Schakel en in het adressenbestand, op de titelpagina, Freddy Beukers alsnog opnemen als lid van het bestuur.

Als u dit leest heeft onze jaarlijkse reünie al plaats gehad. Ik hoop dat aan uw verwachtingen is voldaan en dat u vele oude bekenden heeft ontmoet.

De maandelijkse borrel in Den Haag is onderwerp van bespreking geweest in het bestuur. De meeste Engelandvaarders, die nu nog regelmatig hun drankje komen drinken in de mess van de Frederikkazerne hebben geen behoefte aan verplaatsing van de bijeenkomst. Aangezien echter steeds meer mensen die bijeenkomst niet meer bijwonen, omdat trappenlopen en verplaatsing voor de maaltijd een bezwaar wordt, meende het bestuur te moeten zoeken naar een locatie waar alle faciliteiten gelijkvloers liggen.

Zo'n mogelijkheid is gevonden in de Julianakazerne, waar bar en eetzaal naast elkaar liggen, vlak naast de ingang. Op de borrel van 2 augustus heeft het bestuur de nieuwe locatie voorgesteld aan de aanwezige Engelandvaarders, die in meerderheid instemden met

verplaatsing van de maandelijkse Engelandvaarders-borrel naar de mess van de Julianakazerne.

Wie dus elke maandag van de maand, om 16.45 uur, met andere Engelandvaarders een drankje wil drinken en om 18.15 uur een hapje wil eten, kan dat doen in de Julianakazerne in Den Haag. Onze evenementencommissie zorgt natuurlijk voor nadere bijzonderheden.

Ik kijk naar u uit.

Rudi Hemmes

VAN UW REDAKTEUR

De 1000 gulden saga

Een groot aantal Engelandvaarders (vooral uit het buitenland) hebben mij brieven gestuurd waarin zij hun ervaringen beschrijven bij het aanvragen van de langzamerhand berucht geworden 1000 gulden Uitkeringswet.

Om al deze brieven af te drukken in de Schakel zou veel ruimte vergen in ons bescheiden tijdschrift. Ik heb dus weer aan de bel getrokken in Heerlen en er is zowaar een succes geboekt. Tenminste als het weer niet anders wordt uitgelegd. Alle gemilitariseerden van het voormalige KNIL (ik ben er nog steeds niet achter wat het verschil is tussen een militair in uniform en een andere militair in uniform, maar misschien begrijp ik de terminologie niet erg goed) kunnen nu opnieuw een aanvraag indienen indien zij voordien niet onder de categorie ontvangers van 1000 gulden vielen. Alle protesten en veel telefoontjes met het Ministerie van Defensie en veel medewerking van de Directeur van de Stichting Veteranen Platform, Mevr. Frances Zuidwegt, hebben er toe geleid dat een beperkte groep (ja hoor, alweer beperkingen) van het voormalige KNIL, voor de 1000 gulden Uitkeringswet, gelijk gesteld kan worden (denk er om "kan") met

dienstplichtingen. In ieder geval misschien toch wel de moeite waard weer een poging te wagen in dit zo langzamerhand bizar spel dat wordt gespeeld, maar zoals een briefschrijver mij schreef. "Het gaat mij niet meer om de knikkers maar om het spel".

Het adres is nog steeds:

SAIP
Postbus 1263
6400 BG Heerlen

Als u resultaat boekt laat mij dit dan weten, zodat ik anderen misschien kan verblijden met het nieuws.

HJMB

ONZE REÛNIE 1999

Enigszins inclement weer weerhield een minder aantal Engelandvaarders (61) en hun begeleiders en de genodigden, (een totaal van 105) niet, optimaal gebruik te maken van de gulle gastvrijheid van de luchtmacht. Vele deelnemers ontmoetten weer oude vrienden. Twee in het bijzonder n.l. Engelandvaarder P. Bisschop overgekomen uit de Verenigde Staten en Engelandvaarder Ph. Jacobs uit Rotterdam. Voor beiden was het zeer lang geleden dat zij elkaar hadden ontmoet. Ik kon helaas niet aanwezig zijn vanwege andere verplichtingen maar er zijn vele Engelandvaarders die mij op de hoogte hebben gehouden. Bedankt voor uw medewerking.

De commandant van de vliegbasis heette de reünisten weer welkom in woord en geschrift (zie blz. 6). Onze voorzitter herinnerde ons aan het feit dat ons Genootschap op 29 oktober 1969 officieel werd opgericht. Ter gelegenheid daarvan zei hij dat het bestuur alle drankconsumpties voor haar rekening nam. Het was natuurlijk een teleurstelling dat

Z.K.H. Prins Bernhard niet aanwezig kon zijn. Gelukkig was Hij al weer thuis na een korte periode in het ziekenhuis. Vanuit Soestdijk telefoneerde onze Beschermheer onze voorzitter die de groeten en goede wensen van de Prins aan ons overbracht. Een geslaagde dag.

HJMB

HET JAAR 2000

We zien met gespannen verwachting het nieuwe millennium tegemoet. Ook namens onze drukker Will Baard en zijn medewerkers wens ik u allen een rustig en prettig uiteinde en een goed jaar 2000. Mogen we allen genieten van een goede gezondheid en veel genoegens in het nieuwe jaar.

Henk Brinkman

VERDER NOG EEN MEDEDELING

In de volgende Schakel zal het verhaal van een lange reis van een verzetsdocument worden besproken. Het gaat over de albums van Max Zeehandelaar die na 55 jaar eindelijk bij de familie zijn terechtgekomen. Een lang verhaal waarin vele facetten van het leven van de gebroeders Max en Frits Zeehandelaar worden belicht. Het is te danken aan het onvermoeide speuren van Agnes Dessing en Sierk Plantinga dat eindelijk na zoveel jaren deze documenten boven water zijn gekomen. Zij zijn intussen in de handen van Mevr. Zeehandelaar, de weduwe van Frits.

HJMB

Gilze-Rijen, 22 september 1999

Geachte reünisten,

Het is voor mij, als commandant van de vliegbasis Gilze-Rijen, een bijzondere eer u hier te verwelkomen voor uw traditionele reünie. Al twee keer eerder was u hier te gast. De zorg die u toen kreeg en de aandacht die aan u werd besteed was kennelijk zo goed dat het voor u een goede reden is geweest om opnieuw naar Gilze-Rijen te komen.

U behoort tot de bijzondere groep Nederlanders die zich in de donkere oorlogsdagen persoonlijk hebben ingezet om het, vaak met gevaar voor eigen leven, op te nemen tegen een oppermachtige vijand. U hebt destijds grote moeite gedaan om u vanuit het bezette gebied te voegen bij de geallieerde strijdkrachten. De reis die u daarvoor moest maken was bezaaid met grote risico's, ontberingen en soms zelfs gevangenschap.

U hebt allen gemeen dat u die complete reis hebt volbracht. De vaak moeizame overtocht naar Engeland, uw inzet in of boven de bezette gebieden, de Invasie in Normandië en voor velen van u ook de deelname aan de bevrijding van Nederland. Dat heeft u gemaakt tot Engelandvaarder, een bijzondere categorie Nederlanders die de vijand van toen met kracht heeft bestreden.

Maar belangrijker dan dat is wellicht het voorbeeld dat u, met uw houding en uw tot de verbeelding sprekende reis, hebt gegeven voor de mensen die toen achterbleven. En zeker ook voor onze huidige generatie militairen. Zij worden op dit moment op de Balkan ingezet, waar de vrede en vrijheid van de bevolking voortdurend bedreigd wordt. Met uw voorbeeld voor ogen kunnen wij niet anders dan met grote dankbaarheid terugdenken aan wat u toen voor onze vrijheid heeft gedaan. Die gedachte moet voor onze collega's die in de komende week naar Kosovo gaan, de motivatie zijn om zich daar ook volledig in te zetten voor de vrijheid van de bedreigde bevolkingsgroepen.

Ik hoop van harte dat u vandaag met elkaar van een geslaagde reünie kunt genieten!

De commandant vliegbasis Gilze-Rijen,

*R.M. Arns
Kolonel-vlieger*

KONINKLIJKE LUCHTMACHT

THGKLu / Vliegbasis Gilze-Rijen

Staf Voorlichting

Postbus 49

5120 AA RIJEN

Tel.: 0161 - 296101

Fax: 0161 - 296105

E-mail: pl.gz.bic@thggr.af.disp.mindef.nl

Rijen, 4 oktober 1999

Nr.:

Odw.: Reünie 22 september

Aan: Reünisten
Stichting Genootschap
Engelandvaarders

Beste mensen,

Op woensdag 22 september heeft u uw jaarlijkse reünie weer gehouden op de vliegbasis Gilze-Rijen. Een gebeurtenis die, na drie achtereenvolgende jaren, langzaamaan traditie aan het worden is. Een dag ook waar wij allen met respect naar terugkijken.

Wij hebben u toen de belofte gedaan om de groepsfoto die bij deze gelegenheid is gemaakt naar u toe te zullen sturen. Die belofte willen wij nu graag inlossen, al is het een paar dagen later geworden dan aanvankelijk in de bedoeling lag.

Desalniettemin hopen wij dat deze foto een tastbare herinnering mag blijven aan uw derde reünie op Gilze-Rijen.

Wij allen hopen u bij een volgende gelegenheid opnieuw op Gilze-Rijen te kunnen begroeten.

Met vriendelijke groeten,

Hoofd Staf Voorlichting Gilze-Rijen,

Beemt

J.A.P. van den Beemt

Majoor

KONINKLIJKE LUCHTMACHT

foto van de reünisten, met dank aan de luchtmacht

31 AUGUSTUS

Voor velen onder ons is 31 augustus nog altijd **dé** Koninginnedag: de Koninginnedag van onze jeugd. Er werd gevlagd, we droegen oranje en zongen het Wilhelmus en andere vaderlandse liederen uit "Kun je nog zingen, zing dan mee".

Voor degenen die tijdens de oorlog in Holland zaten ging ook de Koninginnedag ondergronds: we zongen zachtjes, luisterden naar de BBC en radio Oranje. Degenen die in Engeland waren, waren letterlijk dichterbij Hare Majesteit en konden uitbundiger de verjaardag van de "Moeder der Engelandvaarders" vieren.

Na het overlijden van de Koningin besloot de Stichting Samenwerkend Verzet jaarlijks op 31 augustus de "Dag van het Verzet" te organiseren, tenzij deze datum op een zondag valt. Ons Genootschap herdenkt op 31 augustus in de Nieuwe Kerk in Delft de geboortedag van Koningin Wilhelmina, ook als dit op een zondag valt. Hierdoor kan onze voorzitter, die tevens voorzitter is van de SSV, slechts op een zondag in Delft aanwezig zijn.

Jacob de Mos heeft dit jaar onze afwezige voorzitter waardig vervangen. Na samen met EV Ger van der Weerd een prachtig bloemstuk bij het portret van de Vorstin te hebben gelegd sprak hij de 16 aanwezigen in goedgekozen woorden toe en benadrukte de vele kwaliteiten van de oude Koningin. Een moment stilte besloot de plechtigheid.

Na afloop werd, traditiegetrouw, op een terras op de Markt iets gedronken en... poffertjes gegeten. Hoe die dingen in het Engels heten? "Little pancakes" natuurlijk!

M. Borel Rinkes

MAANDELIJKE BIJEENKOMST

Met ingang van 4 oktober 1999, houden de Engelandvaarders hun maandelijkse bijeenkomst in de Julianakazerne.

Prinses Julianakazerne
Thérèse Schwartzstraat 15
2597 XK Den Haag.
Telefoon (070) 316 91 11

Het programma luidt als volgt:

16.45 uur aankomst maandelijkse bijeenkomst

18.15 uur gezamenlijk aan tafel met bediening

Voor de mensen die de maaltijd willen gebruiken, graag enige dagen van te voren opgeven aan mij, daar de Julianakazerne nog één van de weinige kazernes in Nederland is, waar zelf nog wordt gekookt.

Het personeel van de keuken stelt het op prijs op hoeveel mensen zij ongeveer kunnen rekenen, op de dag van de maandelijkse bijeenkomst.

Een vaste lijst met data voor het jaar 2000 voor de maandelijkse bijeenkomsten Engelandvaarders in de Julianakazerne, zal ik nog opgeven na de Schakel van oktober.

Mess, eetzaal en toiletten, plus invalide-toilet, alles in een straal van 5 meter.

Gaarne vernemen wij van u, indien er iets niet duidelijk is.

Jacob de Mos

ROUTEBSCHRIJVING PRINSES JULIANAKAZERNE

Thérèse Schwartzstraat 15
2597 XK Den Haag
Telefoon (070) 316 91 11

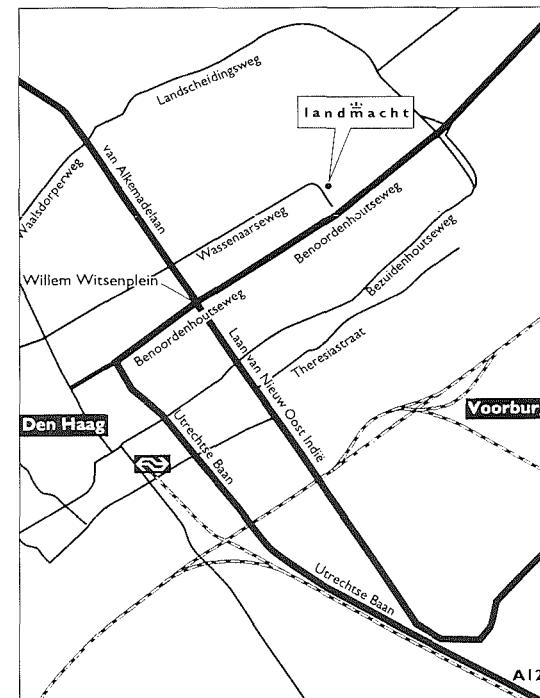
Routebeschrijving auto:

A 12 richting Utrecht/Den Haag, gaat over in de Utrechtsebaan. Aan het eind rechtsaf (Benoordenhoutseweg). Bij eerstvolgende verkeerslichten links (Willem Witsenplein - gaat over in de Van Alkemadeaan). Bij de eerstvolgende verkeerslichten rechtsaf (Wassenaarseweg). Aan het eind (in de bocht) ligt de kazerne.

Routebeschrijving openbaar vervoer:

- Met de trein naar station Den Haag CS. Bus 18 (richting Clingendael) en uitstappen bij eindpunt. Teruglopen naar de Wassenaarseweg, rechtsaf en direct na de bocht ziet u de kazerne.
- Met de trein naar station Den Haag HS. Bus 18 (richting Clingendael) en uitstappen bij eindpunt. Teruglopen naar de Wassenaarseweg, rechtsaf en direct na de bocht ziet u de kazerne.

Houdt u er rekening mee dat u zich dient te legitimeren bij de ingang van de kazerne.

Dit jaar en wel op zondag 28 november 1999 gedenken wij wederom de sterfdag van wijlen Koningin Wilhelmina, bij haar standbeeld in Den Haag. De ontvangst bij de Raad van State, Kneuterdijk 22, is van 10.45 tot 11.00 uur. De plechtigheid begint om 11.15 uur.

Degenen die met eigen vervoer komen en zich hebben opgegeven, krijgen een kaart toegestuurd voor de parkeergarage en tevens een oranje herkenningskaart, die u goed zichtbaar achter de voorruit moet plaatsen, daar er voor de Engelandvaarders boven in de garage plaatsen zijn gereserveerd. De parkeergarage van de Raad van State bevindt zich in de Parkstraat 2, tegenover de Kazernestraat.

Voor hen die met het openbaar vervoer komen:

Vanaf Station Hollands Spoor: tramlijn 8 of 16
buslijn 5, halte Kneuterdijk
Vanaf het Centraal station: tramlijn 7 of 16
buslijn 22 of 4, halte Kneuterdijk

Na afloop van de plechtigheid gebruiken wij gezamenlijk een kopje koffie in een van de zalen van de Raad van State. Daar de plechtigheid nu op zondag valt, graag een verzoekje aan een ieder, om zich bijtijds aan mij op te geven.

Vergeet niet je groot model onderscheidingen mee te nemen s.v.p.

Met vriendelijke groet,

J. de Mos
Marjorystraat 25
3151 JK Hoek van Holland
Telefoon (0174) 38 21 83

Van de Stichting Samenwerkend Verzet 1940 - 1945 ontvingen wij de volgende brief die wij hierna onverkort afdrukken:

AAN ALLE DEELNEMERS
DAG VAN HET VERZET
31 AUGUSTUS 1999
IN KAZERNE SCHAARSBERGEN

Omdat door ingrijpende verbouwingen het pas laat bekend was in welke kazerne de Dag van het Verzet 1999 gehouden kon worden en de mogelijkheden per kazerne verschillend waren, is er het nodige **misgegaan**:

- er waren te weinig tafels, die ook nog te klein waren
- het grote podium moest voor de Willem Frisokapel verhoogd worden, waardoor de indeling van de hal moeilijker werd
- het muziekcorps werd ons toegewezen; de taptoe Breda maakte keuze onmogelijk
- ondanks de fantastische inzet van de kapel was de muziek veel te hard, waardoor onderlinge gesprekken bijna onmogelijk werden
- er was afgesproken dat drankjes en nagerecht aan tafel geserveerd zouden worden. Met alle goede zorgen van het kazerne-commando is die afspraak niet nagekomen
- voor een ontmoetingsdag, zoals de Dag van het Verzet ook is, waren de toespraken te lang.

Wij hebben ons voorgenomen het volgend jaar beter te doen: voor allemaal ronde tafels met voldoende bewegingsruimte, een kleiner podium, een grotere hal en een programma dat een gezellige ontmoeting mogelijk maakt.

Wij hopen dat u 31 augustus 2000 vrijhoudt en wij zullen bewijzen dat het ook anders kan.

Wim Wolterink, Wil Veerman en Bill Minco

EINDBESTEMMING KAS(DONATIE)-GELDEN STICHTING GENOOTSCHAP ENGELANDVAARDERS

Zoals bekend heeft ons Stichtingsbestuur geen verplichting om over van alles en nog wat verantwoording af te leggen richting geregistreerde donateurs/Engelandvaarders. Over een aantal zaken worden we echter wel op de hoogte gesteld. Maar ongetwijfeld zullen een aantal donateurs onder ons zich de vraag stellen wat er met het kasgeld gaat gebeuren, tegen de tijd dat we er niet meer zijn.

Na WO-II had onze Stichting bijna 2000 aangeslotenen-donateurs. Thans zijn er nog 420 EV-ers over, cq. 267 in Nederland en 153 in het buitenland.

Gezien het feit dat er ca. 150 EV-ers in de loop der tijd een Buitengewoon Pensioen (zgn. Verzetspensioen) werd toegekend, veelal via de Stichting 1940-1945, zouden t.z.t. onze donaties aan haar kunnen worden gelegateerd. Maar deze gelden kunnen uiteraard ook aan andere instellingen worden bestemd. Hierover deed ik reeds enige suggesties aan ons bestuur.

Maar omdat wij allen zo rond de 80 jaar zijn geworden, breekt m.i. de tijd aan om hierover een beslissing bij ons bestuur te laten vastleggen. Het leek me derhalve juist om middels dit artikel in onze "Schakel" de mening van belangstellende donateurs/EV-ers te verkrijgen.

Dit kan uiteraard geschieden door uw aller mening kenbaar te maken, bijv. aan de penningmeester en/of bestuurssecretariaat, van onze Stichting. M.b.t. ons aller leeftijd lijkt me het geboden om hiermede niet te lang te wachten! Daar komt bovendien bij dat tenslotte ook onze Stichting t.z.t. zal moeten worden opgeheven. Het bovenstaande is weliswaar geen vrolijk onderwerp, maar de tijd breekt zo langzamerhand wel aan om hierover na te denken.

S.G. Timmers Verhoeven

AFSCHEID VAN DE FREDERIKKAZERNE

Zoals u uit het voorwoord van onze voorzitter hebt begrepen hebben wij voor de maandelijkse borrel een andere locatie gevonden. Op 6 september j.l. zou de laatste bijeenkomst in de Frederikkazerne plaatsvinden, ware het niet dat onverlaten het weekend ervoor daar hebben ingebroken, waarbij ze de officiersmess zodanig "verbouwden" dat hij onbruikbaar was geworden. Hierdoor kon het afscheid niet in de vertrouwde omgeving plaatsvinden en moest uitgeweken worden naar de Alexanderkazerne.

De vice-messpresident, Kapitein ter Zee b.d. B.J. Eysink voegde zich bij ons relatief klein gezelschap en werd toegesproken door de voorzitter, die benadrukte dat wij niet uit onvrede vertrekken, doch ten behoeve van onze leden. Plotseling blijft een trouwe bezoeker weg en dan blijkt dat de trappen, de grote afstanden en het heen en weer getrek voor het eten, hem teveel is geworden. Vandaar dat wij uitkeken naar een locatie waar alles gelijkvloers en dicht bij elkaar is. Hemmes sprak zijn warme dank uit voor de lange jaren van goede verzorging, grote gastvrijheid en gezellige sfeer en overhandigde de vice-messpresident twee schildjes: één voor hemzelf en één voor een permanente plaats boven de bar in de officiersmess van de Frederikkazerne.

In zijn dankwoord verzekerde Kapitein Eysink ons dat hij onze actie zeer goed begreep en ons bewonderde dat wij het zo lang vol hadden weten te houden. Volgens hem was de Julianakazerne een zeer goede keus waar wij ons spoedig geheel thuis zullen voelen.

M. Borel-Rinkes

Eddy le Grand
5 augustus 1918 – 19 juli 1999
Kruis van Verdienste

Zojuist bereikte mij het bericht dat Eddy le Grand is overleden.

Ik herinner me Eddy uit Batavia in het voormalige Nederlands Indië waar ik in dezelfde klas op de lagere school zat met z'n jongere broer Rudy, die naderhand mijn jaar- en clubgenoot zou worden in Leiden. Het was in het begin van de dertiger jaren. Eddy was drie jaar ouder en op die leeftijd is dat een groot verschil.

Ik kwam hem weer tegen in Londen gedurende de oorlog waar we op dezelfde datum arriveerden. Eddy was met o.a. Jan Wackwitz via de Pyreneeën, Spanje en Portugal gekomen, terwijl Flip Winckel en ik de directe route over de Noordzee hadden gevolgd. Wij brachten ongeveer een maand door in de Royal Patriotic School en al gauw vormden we (Jan Wackwitz, Eddy, Flip Winckel en ik) een hechte groep. Het feit dat we alle vier in Indië waren geboren verstevigde vermoedelijk de zich snel ontwikkelende vriendschapsbanden.

Eddy was van nature een hartelijk man, opgewekt, goedlachs en met een goed gevoel voor humor. Hij stond altijd klaar om anderen te helpen en te steunen, indien dat nodig was. Na de Patriotic School woonden wij nog enige tijd samen in Londen, voordat onze wegen zich scheidden. Eddy vertrok met Jan Wackwitz en Flip Winckel naar Australië om zich aan te sluiten bij de NICA, terwijl ik besloten had om mijn militaire training in Engeland af te maken. In 1945, na het einde van de oorlog werd Eddy in Balikpapan in Borneo geplaatst, waar hij al snel een reputatie ontwikkelde als een hardwerkende en efficiënte organisator, die van grote hulp was voor de ontredderde mensen, die de Japanse kampen hadden overleefd. Hij trouwde aldaar met Toos de Vries, die hij nog uit Den Haag kende. In 1946 ging hij terug naar Nederland om zijn studie aan de Economische Hoge School in Rotterdam te voltooien. Ik ben toen nog een paar keer bij hem geweest. Na mijn vertrek had ik een sporadische briefwisseling met

hem. Zo'n vijftien jaar geleden verhuisde hij naar het zuiden van Frankrijk en ik had een "standing invitation" om bij hem langs te komen. Het is er nooit van gekomen, wat mij nu bijzonder spijt. Nu hij er niet meer is komen veel weemoedige herinneringen terug uit lang vervlogen dagen. Hoewel we elkaar bijna niet meer gezien hebben na de oorlog heb ik toch het gevoel, dat ik een goede en toegewijde vriend heb verloren.

Het ga je goed Eddy, waar je ook moge zijn.

Hein Fuchter

EEN TOCHT MET GOEDE AFLOOP

Niet alle ontsnappingspogingen via de Noordzee hadden zulk een triest einde als de poging door E.A. Barten, beschreven in de Schakel van januari 1997. Een dag na het vertrek van de groep Barten zijn er vanuit dezelfde omgeving twee pogingen ondernomen die beide succesvol zijn verlopen. Van een van de twee pogingen volgt nu een verslag. Hiervoor is gebruik gemaakt van verslagen uit 1946, waarin helaas niets is vermeld over de voorbereidingen. Hiervoor moest dus teruggegrepen worden op het geheugen, dat na ruim 55 jaar wel wat hiaten vertoont.

In het najaar van 1941 vroeg mijn broer Dirk mij of ik deel wilde nemen aan een ontsnappingspoging via de Noordzee. Nadat hij mij alle details van het plan had verteld, besloot ik mee te doen. Dirk studeerde destijds Geologie en Geofysica aan een instituut in Den Haag. Hij woonde op kamers en werd door een student uit Delft, die in hetzelfde huis woonde, benaderd. Deze student werkte aan een plan om per jol vanuit Zeeland over te steken. Uiteindelijk zag Dirk niets in het plan maar daardoor was hij in contact gekomen met Pieter Smits uit De Lier. Pieter Smits was binnenschipper, die met een dekschuit groenten vervoerde vanuit Zeeland met bestemming Rotterdam, Den Haag en Delft. Pieter had ook niet veel gezien in het plan om met een

jol naar Engeland te zeilen, maar toen Dirk hem vroeg of hij mee wilde doen als het hem lukte een boot te vinden met een sterke buitenboordmotor stemde hij toe.

Een boot gevonden

Er werd een boot gevonden bij een watersportvereniging, noordelijk van Den Haag, waar na enig zoeken de buitenboordmotor werd gevonden, verborgen onder een stapel zeilen. Het was een 22 PK Evinrude. De boot bleek eigendom te zijn van een joodse familie, de eigenaar ontkende eerst een boot te bezitten, maar na enig aandringen en de mededeling dat de boot gebruikt zou worden om naar Engeland te gaan werd de boot verkocht. Daarbij kwam dat de vrouw van de eigenaar zei: "Verkoop die boot toch aan die jongen, ik ben steeds bang dat de Duitsers moeilijkheden maken als zij de boot en de motor vinden". De boot had de naam "Flying Dutchman" en werd naar De Lier gebracht en daar grijs geschilderd om zoveel mogelijk reflectie te voorkomen. De buitenboordmotor werd naar de garage van de familie Köhler gebracht om daar getest te worden in een teil water. Nico Köhler studeerde aan hetzelfde instituut als mijn broer Dirk en werd als deelnemer in het plan betrokken. Benzine werd verkregen van een Duitse officier, die vaak met diverse meisjes bars bezocht en het geld dat hij daarvoor nodig had verkreeg door de verkoop van benzine of benzinebonnen. Motor en benzine werden verborgen onder een dekzeil en per bakfiets naar De Lier gebracht. Inmiddels was ook Klaas Buisman, een leerling stuurman en een vriend van Pieter Smits in het plan betrokken.

Een eerste poging niet gelukt

Op donderdag 23 november 1941 belde Dirk mij op om de volgende dag naar Den Haag te komen. Ik ging de volgende dag niet naar mijn werk (als onderdeel van mijn opleiding tot neuroloog, psychiater, maakte ik destijds een stageperiode door bij de GG+GS te Amsterdam, ik woonde in het Wilhelmina Gasthuis) maar vertrok naar Den Haag. Op zaterdag zijn we naar De Lier gefietst waar ook Nico Köhler naar toe kwam. Zondagochtend in alle vroegte vanuit De Lier vertrokken. We zaten in het ruim van de dekschuit, waar ook de boot

met toebehoren was verborgen. Het was flink koud en op het kanaal naar Vlaardingen lag al een flink laagje ijs. In Vlaardingen kwam Klaas Buisman aan boord. Vanuit Vlaardingen werd om de oosthoek van het eiland Rozenburg de Brielse Maas bereikt. Deze werd overgestoken en ligging werd gezocht in een kreek op de zuidoever enkele kilometers oostelijk van Den Briel, waar gewacht werd tot het donker werd. De bedoeling was met afgaand tij de Brielse Maas af te drijven tot we buitengaats waren, daarna de motor te starten. Gezien de snelheid die de boot geacht werd te kunnen ontwikkelen meenden we binnen een redelijke tijd Engeland te kunnen bereiken. In de loop van de dag veranderde het weer, een stevige wind stak op en het risico werd te groot geacht. Maandag waren we weer terug in Vlaardingen. Van daaruit reisde ik terug naar Amsterdam waar ik mij dinsdag weer op mijn werk meldde. Hier werd ik wel wat vreemd aangekeken maar er werd geen navraag gedaan naar mijn afwezigheid. Misschien dat men wat vermoedde, maar het maar beter vond niet teveel te weten.

Opnieuw op stap

Diezelfde avond nog werd ik weer opgebeld met de boodschap me de volgende dag in Vlaardingen te melden. De nacht werd weer rond een potkacheltje doorgebracht. Donderdag 20 november werd weer koers gezet naar de kreek aan de Brielse Maas, weer moesten wachtposten op de sluis bij Vlaardingen en langs de Nieuwe Waterweg, alsmede de patrouilleboten op de Waterweg gepasseerd worden. De bedoeling was om $\pm$ 20.00 uur te vertrekken i.v.m. het tij, dat dan het gunstigst was. Omdat we tegen het intreden van de duisternis een paar figuren op de dijk hadden gezien die daarna verdwenen in een keet en niet meer tevoorschijn waren gekomen, werd uiteindelijk Pieter Smits naar de keet gestuurd om poolshoogte te nemen, met een keteltje om wat water te vragen. Gelukkig waren er in de keet alleen maar een paar polderjongens en geen Duitse wachtposten, waar we bang voor waren. Nu konden we de boot naar buiten brengen, de motor bevestigen en de blikken benzine laden, maar we hadden kostbare tijd verloren. We lieten ons door de stroom de rivier afdrijven. Het weer was gunstig, nieuwe maan, lichte mist en een lichte oostenwind. Ter hoogte van Den Briel stootten we met veel kabaal op wat een markeringsboei bleek te

zijn. Gelukkig kwam op dat moment de veerpont net voorbij, zodat door gerammel van de kettingen, het geluid niet zo opviel. Na enige tijd liepen we vast op een zandbank, we moesten allemaal de boot uit om deze erover te slepen. Voor oriëntatie hadden we niet veel meer dan het licht van Hoek van Holland. Na wat geploeter kwamen we in dieper water en dachten ver genoeg te zijn om de motor aan te kunnen zetten. Behalve ik, ging iedereen weer aan boord. Ik zou de boot op die plaats houden totdat de motor gestart was, zodat we niet zouden afdrijven en tenslotte helemaal niet meer zouden weten waar we waren. Helaas wilde de motor niet starten. Met als enig licht een zaklantaarn, waarvan het licht nog getemperd werd door wat blauw papier, moest het euvel worden verholpen. Het bleek dat de vlotter vast was komen te zitten. Het geheel werd verholpen, alles werd weer op zijn plaats gebracht en de motor werd nu met succes gestart. Het werd ook hoog tijd omdat de vloed begon op te komen. De vertraging van het begin speelde ons nu parten en veel langer had ik de boot niet op dezelfde plaats kunnen houden, daar het water me tot aan de borst stond. Ik klom dus aan boord en koers werd gezet naar het westen. We hadden een klein kompas aan boord, dat met behulp van de zaklantaarn kon worden afgelezen. Na enige tijd gevaren te hebben zagen we aan stuurboord vóór, de schim van een schip en konden ook het stampen van de machines horen. We waren bank in een konvooi terecht te komen. De koers werd naar het zuiden verlegd. Maar plotseling werd er een schijnwerper aangestoken. Het licht kwam van rechts op ons af, passeerde ons en kwam weer terug en bleef enige tijd op ons gericht en we dachten dat het einde gekomen was. Hoe lang is dan een seconde. Maar gelukkig ging de stralenbundel, na ons enige tijd gevangen gehouden te hebben weer verder en doofde toen. Opgelucht konden we onze tocht hervatten. Maar de wind werd sterker en de zee ruwer en het was onverantwoord in het donker verder te gaan, omdat het onmogelijk was aankomende golven te zien en op te vangen. Besloten werd voor drijfanker te gaan tot het daglicht. De motor werd weer gestart, maar het was duidelijk dat we bij lange na niet binnen de berekende tijd Engeland zouden bereiken. Door de ruwe zee voeren we misschien een 5 km per uur in plaats van de verwachte 20 à 30 km, die de boot op vlak water kon halen. Weer

werd het nacht en gingen we voor drijfanker. Honger en dorst begonnen nu ook merkbaar te worden. Daar we op een snelle overtocht hadden gerekend hadden we nauwelijks proviand en in het geheel geen drinkwater meegenomen. In de loop van zaterdag begon de motor steeds meer kuren te krijgen en tot overmaat van ramp raakte er bij het bijvullen zeewater in de tank, hetgeen ondanks alle pogingen het einde betekende.

Londen in zicht

We wisten dat we niet ver van de kust van Engeland konden zijn, we zagen vliegtuigen opstijgen en naar het oosten verdwijnen. Ook zagen we een boei, ter markering van een vaarweg. We probeerden nog door middel van peddels vooruit te komen, maar gaven deze poging na korte tijd op. Weer werd het donker en we zagen de zoeklichten in Londen en de explosies van het Engels luchtafweergeschut. We besloten een fakkel te maken door wat poetskatoen aan een peddel te bevestigen en dit te doordrenken met benzine en aan te steken, echter zonder resultaat. Om een uur of vijf 's morgens probeerden we het weer. Kort daarop hoorden we aan bakboord vooruit het geluid van een zware scheepsmotor en zagen de schimmen van een groot schip dat voor ons langsvoor, bijdraaide en kort bij ons vandaan stil bleef liggen. Een klein licht werd aangestoken waar we naar toe konden peddelen, een touwladder werd uitgeworpen, waar langs we aan boord konden klimmen. Nauwelijks aan boord kreeg ik een sigaret in mijn mond geduwd, die echter pas binnen mocht worden aangestoken. Van alle sigaretten die ik in mijn leven gerookt heb, is dit de enige die mij bewust bij is gebleven. Het bleek dat we aan boord waren gekomen van H.M. Hambledon, een destroyer van de Hun-klasse, ongeveer 8 mijl uit de kust ter hoogte van Cromer. We konden onze natte kleren uittrekken, kregen warme dekens om, kregen rum en na enige tijd een warme douche en tenslotte een warm ontbijt.

Doel bereikt

Later op die zondag werden we afgezet in Sheerness, vanwaar we door de politie naar de Royal Patriotic School werden gebracht, voor de bij alle Engelandvaarders bekende verhoren. Een of twee dagen na onze

aankomst arriveerde nog een groep Nederlanders, die op dezelfde dag als wij, vanaf Hoek van Holland Nederland hadden verlaten. Vrijdag 28 november werden we overgebracht naar het Grosvenor Hotel, waar we in onze schamele plunje bepaald opvielen tussen de overige gasten in de eetzaal. Bij een ober werd kennelijk geïnformeerd wat dat voor volk was. De ober wist wel van de klok, maar niet van de klepel en zei dat het een groep Nederlanders was, die per gestolen vliegtuig uit Nederland ontsnapt waren. Dit leverde enkele gratis drankjes op. Zaterdag daarop kwam Kapitein Derksema ons mede-delen dat we de volgende dag bij Koningin Wilhelmina op bezoek werden verwacht. Over dit bezoek hoef ik voor Engelandvaarders niet uit te wijden, het was fantastisch. Enkele dagen vakantie mochten we doorbrengen in

een fraai Engels landhuis (waar bijgaande foto werd genomen), waarna we naar onze diverse bestemmingen gingen. Dirk Hagemijer ging eerst naar de Prinses Irene Brigade, maar na enige maanden bij de RAF in opleiding. Hij

eindigde de oorlog bij het 320ste Squadron in Duitsland en had er toen 53 operationele vluchten opzitten als waarnemer bommenwerper. Nico Köhler kwam bij de Irene Brigade en maakte VE-day in Nederland mee bij de Brigade. Klaas Buisman en Pieter Smits kwamen bij de Koopvaardijvloot. Van Pieter Smits weet ik dat hij en de rest van de bemanning een bombardement van hun schip (M.V. Brabad) op 11 juni 1942 hebben overleefd. Het schip is gezonken. Kort voor D-Day trad hij als matroos in dienst bij het M.V. Nato, dat benzine en ander materiaal aanvoerde voor de geallieerde legers. Hij is tenslotte invalide

geworden door bij het bombardement opgelopen oogletsel. Van Klaas Buisman heb ik geen verdere gegevens. Ik zou oorspronkelijk naar Nederlands Indië gestuurd worden, om daar als arts dienst te doen bij het leger. Wegens de in Azië steeds verslechterende militaire situatie is het daar niet van gekomen en kwam ik uiteindelijk terecht bij het Nederlandse Hospitaal, waar ik gewerkt heb tot begin september 1944, waarna ik ben overgeplaatst naar de Prinses Irene Brigade, om een van de artsen te vervangen, die een been had gebroken. VE-Day maakte ik mee met de Brigade in Nederland.

Onze boot door de Duitsers gevonden

De boot waarmee we overgestoken waren is ergens gestrand. De Duitsers vonden in de boot de jas van Nico Köhler met papieren, waaruit de identiteit van de eigenaar bleek, zij zijn daarop naar de vader van Nico gegaan om hem mede te delen dat zijn zoon op de Noordzee verdronken was. De heer Köhler is daarop naar Nijmegen gereisd om aan moeder Hagemijer te vertellen dat haar zoon was verdronken. Moeder wist toevallig van onze ontsnappingspoging en vreesde bezoek van Duitsers en had het dienstmeisje opdracht gegeven tegen vreemden te zeggen dat zij niet thuis was. De heer Köhler bleef enkele malen terugkomen en tenslotte liet zij hem binnen en zij kon de heer Köhler geruststellen, want inmiddels had zij al een brief met het bericht dat we veilig in Engeland waren aangekomen. Dit bericht was via een KLM-piloot, die op Lissabon vloog, doorgestuurd naar zijn vrouw in Nederland, die een achterlicht van ons was. Bovendien waren er via radio Oranje ook codeberichten verstuurd, waarin de veilige overtocht gemeld was. Het is mij niet bekend of de Duitsers nog verder onderzoek hebben gedaan naar de herkomst van de boot, met eventuele gevolgen voor de eerste eigenaar.

Toon Hagemijer

DE ARRESTATIE VAN ENGELANDVAARDERS OP 20 MEI 1943 TE IJMUIDEN

Door Sjerck Plantinga

Inleiding

Op 20 mei 1943 werden bij een poging om per vissersschip naar Engeland te ontkomen zeven personen in de haven van IJmuiden gearresteerd: zes Engelandvaarders en één helper.

De arrestanten waren *Nicolaas Willem Beck*, *Hendrik Cornelis Beck*, *David Hendrik van Eeghen*, *Louis Philippe Reyntjes*, *Willem Gerrit Reyntjes*, *Johan Roos* en *Maximiliaan Johan Gerard Lijten* (helper). De tweelingbroers Beck, Van Eeghen en Lijten zijn daarna in verschillende concentratiekampen omgekomen. In de nasleep werden nog twee anderen gearresteerd: *Wijnandus Pieters* en *Jan de Pagter*. Ook De Pagter kwam in gevangenschap om het leven.

Deze poging tot Engelandvaart komt niet voor in het boek van Bruin en Van der Werff.⁽¹⁾ De arrestaties waren een simpel gevolg van uitlokking en verraad. De hieronder volgende reconstructie is gemaakt met behulp van gegevens uit enkele dossiers van het Centraal Archief Bijzondere Rechtspleging bij het Ministerie van Justitie. In deze dossiers bevindt zich een groot aantal processen-verbaal van verhoren en getuigenissen van bij de "zaak IJmuiden" betrokken personen.⁽²⁾

Een treinreis van IJmuiden naar Haarlem

Het verhaal begint met uit Apeldoorn afkomstige kringen van helpers van onderduikers. In Apeldoorn woonde al geruime tijd de moeder van de tweelingbroers Beck. Willi Colerus kwam ook uit Apeldoorn en woonde in Amsterdam. Zij hielp onderduikers en was een vriendin van Nico Beck. Volgens haar was het gezin Beck staatloos, omdat de vader

van de broers van origine uit Letland afkomstig was. Daardoor werden de broers Beck door de Duitsers beschouwd als zijnde van "vèr-Duitse" afkomst en kwamen zij in aanmerking voor de vervulling van hun dienstplicht bij de *Wehrmacht*. In december 1942 hadden de broers Beck al tweemaal gepoogd uit Nederland weg te komen. De eerste keer liep de geplande route naar Engeland over Portugal; zij werden echter al in Eindhoven gearresteerd doch door de Nederlandse politie vrijgelaten. De tweede poging zou via Zweden lopen. Beide pogingen mislukten volgens Colerus door verraad. Desondanks probeerden de broers via hun relaties aan een nieuwe "route" te komen.⁽³⁾

In januari 1943 bracht Colerus hen in contact met Suze Ruychhaver in Apeldoorn; deze was vele malen behulpzaam geweest bij het laten onderduiken van joden. Ruychhaver vertelde de wens van de broers Beck vervolgens aan een andere Apeldoornse onderduikhelfer, W. Pieters.⁽⁴⁾

Pieters bezocht in het voorjaar van 1943 IJmuiden met zijn Apeldoornse kennis en medeonderduikhelfer H.A. de Winter.⁽⁵⁾ De reden van dit bezoek aan IJmuiden is niet duidelijk geworden uit de verschillende na-oorlogse verklaringen. In de trein terug konden Pieters en De Winter op het traject IJmuiden-Haarlem niet bij elkaar zitten. Pieters kwam tegenover een man te zitten, die hem later vertelde dat hij Joppe heette. De twee raakten aan de praat. Joppe was in zijn uitlatingen tegenover Pieters uitgesproken anti-Duits. Nadat hij langdurig op allerlei Duitse maatregelen had afgegeven, vertelde hij aan Pieters dat hij wel wegen kende om naar Engeland uit te wijken. Pieters die kort tevoren van Suze Ruychhaver had gehoord dat enkele jongelui naar Engeland wilden, bleek geïnteresseerd in het verhaal van

⁽¹⁾ Jan Bruin en Jan van der Werff, *Vrijheid achter de horizon. Engelandvaart over de Noordzee 1940-1945*, Houten 1998. Alleen een vroegere poging van Jan Roos, vermoedelijk dezelfde als Johan Roos, wordt hierin vermeld op pagina 26.

⁽²⁾ Ministerie van Justitie (MvJ), Centraal Archief Bijzondere Rechtspleging (CABR), inventarisnummer 216, dossier M.J. van Dijk. Tenzij anders vermeld komen de gegevens uit dit dossier. Verder is gebruik gemaakt van inv. nrs. 266 en 62.742 (dossiers B. Joppe) en 650-I en 650-II (dossier C.J.A.M. Vermeeren).

⁽³⁾ Verklaring W.J.J. Colerus 15-9-1945. De tweelingbroers Beck waren geboren in Oude Pekela op 10-8-1910; zij woonden in Amsterdam.

⁽⁴⁾ Verklaring Suze Charlotte Ruychhaver (1921-1990) 11-10-1945. Wijnandus Pieters (1895-1963) woonde in Apeldoorn en was van beroep handelsagent, "grossier in koloniale waren" volgens J. Roos (verklaringen W. Pieters 11-10-1945 en J. Roos 24-7-1945).

⁽⁵⁾ Henri Arnold de Winter (1890-1964) was van beroep importeur en woonde in Apeldoorn (verklaring H.A. de Winter 11-10-1945).

Joppe. In een sfeer van groeiende vertrouwelijkheid wisselden zij hun adressen uit. Joppe gaf nog als referentie de naam van een zekere De Pagter op; bij deze man die bij de Nederlandsche Visserij Centrale in IJmuiden werkte, kon Pieters inlichtingen inwinnen over Joppe.⁽⁶⁾ De Winter getuigde na de oorlog over deze ontmoeting:

”Op de terugweg was er voor mij op het traject IJmuiden-Haarlem geen zitplaats. Pieters ging zitten en te Haarlem voegde hij zich weer bij mij. Mij bleek toen, dat hij in de trein kennis had gemaakt met een persoon, die zich later Joppe noemde. Deze had een vrouw bij zich, kennelijk de echtgenote van Joppe. Beiden voegden zich op het perron te Haarlem, waar wij moesten overstappen, in de trein naar Amsterdam, bij ons. Ik was er toen bij tegenwoordig, dat Joppe zich anti-Duits uitliet en mededeelde, dat hij bij de Duitsers” veel in de melk te brokkelen had”.

Uit de gesprekken tussen Pieters en Joppe maakte ik op, dat beiden op het traject IJmuiden-Haarlem reeds met elkaar hadden gesproken over het verschepen van lieden naar Engeland. Dit gesprek werd namelijk in mijn bijzijn opgenomen en ik concludeerde, dat het een voortgezet gesprek was. Joppe liet het toen voorkomen, dat hij wel een gelegenheid wist om per schip vanuit Scheveningen of IJmuiden lieden naar Engeland te smokkelen. Er werd een afspraak gemaakt, dat Pieters en

⁽⁶⁾ De alinea over de ontmoeting tussen Pieters en Joppe steunt op de verklaringen van W. Pieters 11-10-1945, H.A. de Winter 11-10-1945 en B. Joppe 18-10 en 25-10-1945. J. de Pagter (1898-1944) was in IJmuiden de plaatselijke vertegenwoordiger van de Nederlandsche Visserij Centrale. Door zijn werkzaamheden had hij veel contacten met de vissers en de Duitse havenautoriteiten. Na de kaping van de IJM 118 op 16-2-1942 door een aantal Engelandvaarders intensiverde hij zijn verzetsactiviteiten en begon hij een nauwe samenwerking met de walshipper A. Vooy en de politiebeambte J. Kerkhoff. Gedrieën waren zij mede-organisator van de gelukte kaping op 7-4-1942 en de mislukte kaping van de SCH 161 op 18-5-1942 (Bruin en Van der Werff, p. 104 en 106). Dankzij de bemoeienissen van De Pagter kwam de bemanning van de SCH 161 al gauw weer vrij. Kerkhoff was de ”onbekend gebleven politieman” (Bruin en Van der Werff, p. 104). Hoewel Vooy en Kerkhoff hem hadden gewaarschuwd tegen Joppe, bleef De Pagter hem vertrouwen. De Pagter, Vooy en Kerkhoff hebben met het vertrek van de hier besproken poging tot Engelandvaart geen enkele bemoeienis gehad (verklaringen A. Vooy 7-6-1945 en J. Kerkhoff 2-11-1945).

Joppe contact met elkaar zouden houden”.⁽⁷⁾ Na zijn thuiskomst berichtte Pieters aan Suze Ruychhaver dat hij wellicht een route naar Engeland gevonden had. Met dit goede nieuws spoedde zij zich naar Amsterdam om het aan de broers Beck te vertellen.⁽⁸⁾

Benjamin (Bob) Joppe

De ontmoeting in de trein van Pieters met Joppe zou later fataal blijken. Het is daarom nuttig om hier enige informatie over Joppe te geven.⁽⁹⁾ Benjamin Joppe was geboren op 2 juni 1898 te Baarn. Vóór de oorlog had hij gevaren als stuurman bij de B.P.M. (Anglo-Saxon Petrol Cy). Omdat hij nierpatiënt werd, was hij voor de tropen en het varen afgekeurd. Hij begon toen een bloemenzaak in Amsterdam aan het Oosterpark 69. Toen in september 1939 de oorlog uitbrak en in Nederland de mobilisatie werd afgekondigd, verliep zijn winkel. Een poging om vrijwillig dienst te nemen bij het 6e regiment Infanterie te Breda waar hij vroeger zijn dienstplicht had vervuld, mislukte vermoedelijk omdat hij te oud was. Hij kon toen terecht bij het Centraal Beheer als kantoorbediende. Daar verdiende hij f 150,- per maand. Na de demobilisatie in 1940 werd hij overcompleet omdat de gedemobiliseerde vroegere medewerkers weer terugkwamen op hun werk.

Eind 1940 solliciteerde hij op een advertentie in *De Telegraaf* ”waarin personeel werd gevraagd met algemene ontwikkeling. Voorkeur genoten zij, die als stuurman hadden gevaren en uit de advertentie viel op te maken, dat het was voor de Duitse Weermacht”. Bij zijn sollicitatiegesprek werd hem meegedeeld dat hij kon gaan varen als ”Vertrouwensman” voor de *Wehrmacht* bij de *Hafenüberwachungstelle* in Amsterdam. Hij moest echter dan wel een opleiding van 8 maanden tot radio-telegrafist volgen. Tijdens de opleiding zou hij dan een dagvergoeding van f 10,- krijgen. Joppe ging op het voorstel in, doch kreeg tijdens de cursus na zo’n 8 weken een nierstenkoliek, waardoor

⁽⁷⁾ Citaat uit de verklaring van H.A. de Winter 11-10-1945.

⁽⁸⁾ Verklaringen S.C. Ruychhaver 11-10-1945 en W.J.J. Colerus 15-9-1945.

⁽⁹⁾ De gegevens uit deze paragraaf over Joppe zijn afkomstig uit de verklaringen van Joppe 18-10 en 25-10-1945.

hij 5 maanden thuis moest blijven. Tijdens zijn ziekte ontving hij geen enkele financiële ondersteuning. Na het herstel werd hij vanwege deze ziekte niet meer capabel bevonden om te gaan varen. Hem werd in november 1941 een walfunctie als kantoorbediende bij de *Hafenüberwachungstelle* te IJmuiden aangeboden voor een salaris van f 150,- per maand. Joppe accepteerde deze functie. Zijn chef werd *Kapitän-Leutnant zur See* F.C.H. Strauch⁽¹⁰⁾, commandant van de *Abwehrstelle Marine* voor IJmuiden en omgeving. Strauch had zijn bureau in Overveen. Hij droeg Joppe op de werkzaamheden van de vertrouwensmannen aan boord van schepen te coördineren. Dit hield onder meer in de verzorging van het materiaal en het eventueel laten repareren er van, het regelen dat een vertrouwensman aanwezig was aan boord van een uitvarend schip en het uittypen van hun rapporten. Voor dit werk kreeg Joppe per maand f 50,- extra betaald.

In december 1942 bleek Strauch niet tevreden over de geleverde prestaties van de vertrouwensmannen, Joppe inclusief. Rond Kerstmis belegde hij een vergadering met hen waarbij hij op grotere activiteit aandrong. Er moest ook tot minstens 30 mijl buiten de kust gevaren gaan worden. Strauch gaf tijdens deze bijeenkomst aan iedereen de mogelijkheid om ontslag te nemen. Niemand van de aanwezigen ging hierop in, waarop aan het eind elkeen zijn kerstgratificatie van f 50,- in ontvangst nam. De schippers die niet zo ver de zee in wensten te varen, werden later door Strauch onder bedreiging van strenge maatregelen tegen hen geprest om zijn bevelen op te volgen.

Strauch dreigde in deze periode Joppe tweemaal met ontslag indien ook hij niet actiever werd. Juist kort daarna vond de ontmoeting plaats tussen Pieters en Joppe in de trein van IJmuiden naar Haarlem. Toen Joppe over deze ontmoeting aan Strauch rapporteerde, spoorde deze hem aan het contact met Pieters vast te houden en te pogen deze

⁽¹⁰⁾ Friedrich Carl Heinrich Strauch was geboren te Bremen op 5-9-1898. In zijn woonplaats Wilhelmshafen oefende hij het beroep van tabakshandelaar uit. Als zodanig was hij sedert 1921 regelmatig in Nederland geweest (MvJ, CABR, inv. nr. 62.742, dossier B. Joppe, verklaring Strauch).

Engelandvaart door te laten gaan. Strauch was met name geïnteresseerd in eventueel spionagemateriaal dat de Engelandvaarders bij zich zouden hebben.

De voorbereidingen

De gebroeders Beck gingen onmiddellijk in op de mededeling van Suze Ruychhaver over de mogelijke vluchtweg naar Engeland.⁽¹¹⁾ Henny Beck bracht samen met haar bezoeken aan De Winter en Pieters in Apeldoorn. Daarna volgden er nog een paar gesprekken tussen de twee broers met Pieters en De Winter in Apeldoorn en Amsterdam, waar de broers woonden.

Uiteindelijk brachten Pieters en De Winter de broers Beck naar het huisadres van Joppe, Alexanderkade 16-I in Amsterdam. Deze besprekingen hebben vermoedelijk in maart en april 1943 plaats gevonden. Joppe heeft toen hetzelfde verhaal afgestoken als hij in de trein aan Pieters en De Winter had verteld: hij werkte bij een Duitse instantie in IJmuiden en kon door omkoping wel wat regelen, hetzij te IJmuiden, hetzij in Scheveningen. Ze konden in het lege visruim van een logger vertrekken. Er was plaats voor een achttal personen. De Duitse controle kon hij met geld omkopen. Het zou alleen een fors bedrag gaan kosten, gauw zo'n 50.000 gulden.

Strauch vond het ondertussen te lang gaan duren. Hij vermoedde dat Joppe niet in staat was deze operatie tot een goed einde te brengen en waarschuwde majoor E. Kiesewetter van de *Abwehr*; deze stuurde zijn Nederlandse medewerker C.J.A.M. Vermeeren⁽¹²⁾ naar Strauch om er

⁽¹¹⁾ Het relaas over de voorbereidingen is een reconstructie aan de hand van de verklaringen van H.A. de Winter 11-10-1945, W. Pieters 11-10-1945, L.Ph. Reyntjes 7-9 en 30-9-1945, J. Roos 18-10-1945, W.J.J. Colerus 15-9-1945, B. Joppe 18-10 en 23-10-1945 en C.J.A.M. Vermeeren 25-10-1945.

⁽¹²⁾ C.J.A.M. Vermeeren (1910-1981) had vóór de oorlog een tijdje bij de Haagse politie gewerkt. Hij was daar ontslagen wegens wangedrag. Vervolgens was hij journalist geweest. Eind 1940 was hij in dienst getreden bij de *Ortskommandant* te Hilversum; eind 1942 trad hij in dienst bij de *Abwehrstelle Nederlanden*, later *Sonderstab Oberkommando Wehrmacht* geheten. Zijn chef was majoor E. Kiesewetter (verklaring C.J.A.M. Vermeeren 25-10-1945).

vaart in te brengen. Volgens Vermeeren gebeurde dit eind april, begin mei 1943. Strauch werd echter op 15 april 1943 op een missie naar Spanje gestuurd; de besprekingen moeten derhalve vóór die datum hebben plaatsgevonden. Een bespreking te Overveen bij Strauch en diens ondergeschikte luitenant W. Edzard⁽¹³⁾ en Joppe volgde. Hier werd Vermeeren op de hoogte gebracht van de stand van zaken en het plan van Joppe.

Vermeeren werd door Joppe geïntroduceerd bij Pieters in diens huis te Apeldoorn. Daar werd Vermeeren, nu Van der Meer geheten, door Joppe voorgesteld als iemand die *coûte que coûte* naar Engeland moest. Omdat al duidelijk was geworden dat het bedrag van f 50.000,– een groot probleem voor de toekomstige Engelandvaarders vormde en niet zo maar op te brengen viel, werd aan Pieters verteld dat Vermeeren, gezien de urgentie van diens vertrek, de helft ervan voor zijn rekening zou nemen (het bedrag moest omlaag; de opdracht van Strauch was immers om de Engelandvaart door te laten gaan). Een kort daarop volgende afspraak in het Centraal Station van Amsterdam ging niet door omdat Pieters afzegde.

Vrij snel vond er daarna een gesprek plaats in café Centraal aan het Damrak in Amsterdam. Aanwezig waren daar Joppe, Vermeeren alias Van der Meer, Pieters en Henny Beck; verder was ook Louis Reyntjes aanwezig met een vriend van hem, Koert Flemming, omdat zij beiden met hun broers ook geïnteresseerd waren om naar Engeland uit te wijken.⁽¹⁴⁾ Daar werden de plannen, de financiële voorwaarden en het

mogelijk aantal mee te nemen personen nog eens doorgenomen. Ook Johan (Joop) Roos, een andere vriend van Louis Reyntjes, wilde meegaan. Hij had een vriend in Santpoort, A. Stam, die voor hem wellicht het benodigde bedrag zou kunnen bijeenbrengen. Roos was op dat moment reeds bij zijn vriend Stam, die inderdaad de toezegging deed om het geld te verzamelen. Stam vertelde bij die gelegenheid dat hij iemand kende die ook wel mee zou willen; dit bleek later David Hendrik (Dave) van Eeghen te zijn.⁽¹⁵⁾

wordt vervolgd

⁽¹³⁾ Wilhelm Edzard was geboren te Bremen op 22-4-1889 en woonde sedert 1922 in Nederland; hij was onderdirecteur van de NV Wolhandel Mij Bersch en Co te Amsterdam. Edzard was in de eerste wereldoorlog luitenant in het Duitse leger geweest. In het najaar van 1942 kreeg hij een aanbod van Strauch om bij de Abwehr te komen werken. Hij nam dit aanbod aan om niet elders in het Duitse leger ingezet te worden (verklaring W. Edzard in MvJ, CABR, inv. nrs. 62.742 en 266, dossier B. Joppe).

⁽¹⁴⁾ L.Ph. Reyntjes kende de broers Beck. Hij wist dat zij reeds een poging hadden gedaan om uit te wijken naar Engeland via Frankrijk en Spanje. Omdat hij zelf ook via deze route naar Engeland wilde ontkomen, vroeg hij hen om gegevens over deze route. Henny Beck nam na de eerste besprekingen met Joppe contact op met Reyntjes om hem te vertellen dat hij een nieuwe route had gevonden; hij nodigde hem uit om de bespreking in café Centraal bij te wonen (verklaring L.Ph. Reyntjes 30-9-1945).

⁽¹⁵⁾ Verklaring J. Roos 18-10-1945.

ADRESSENBESTAND

ADRESSENBESTAND

Stichting Genootschap Engelandvaarders

Aanvullingen en wijzigingen no. 1 op de adressenlijst van 1 april 1999.

Overleden:

Aussems, F.R.M.	Geleen (NL)
Bergman, R.A.H.	New York (USA)
Bosch van den, G.W.	Michigan (USA)
Gerbrands, P.R.	Voorburg (NL)
Grand, E. le	Leiden (NL)
Grootkerk, J.	Columbus (USA)
Lachman, E.G.	Parijs (F)

Nieuw toegetreden:

Goudketting, M.	22 Hanover Road, suite 709	Brampton, Ont.L6S 5K7 (CND)
Reijntjes, W.G.	Binckhorstlaar 2	3739 LC Hollandse Rading (NL)
Vink, N.	4201 Butterworth Pl. N.W. apt. 632, DC 20016	Washington USA

Verhuisd:

Broekman, Mw. E.W.L.	Zorgcentrum St. Jacob Plantage Middenlaan 52	afd. W1, kamer 3 1018 DH Amsterdam
Mulholland, L.G.	7971 Simpson Road Saanichton	BC V9P 2K3 Canada
Steinmetz, F.	Gooilandseweg 43	1406 LG Bussum
Wijnen, A.J.H.	Margrietlaan 6, kamer 10	5595 EC Leende

Teruggevonden:

Spoke, C.	3658 Ocean View Crescent Cobble Hill	BC V0R 1L1 Canada
-----------	---	----------------------

Correcties:

Faber, L. postcode veranderd in V1H 1E8
Smet-Brandon, Baronesse E.M. de, moet zijn Smeth-Brandon

Wie kent het adres van:

J. la Bree, adres was in Ferney Voltaire, Frankrijk
J.J. Nortier, was Harderwijk
L. de Witte, was San Ysidro, Californië, USA

Adreswijzigingen en correcties gaarne aan:

Mevr. M. E. F. Borel Rinkes Cees Laseurlaan 279
2597 GG Den Haag
Tel./Fax (070) 324 04 47